

סגור חלון

העליון: אין להשית על חייב ריבית פיגורים בגין עיכוב ביצוע פסק דין

נקבע כי כאשר בית משפט מעכב ביצוע של פסק דין כספי - למשל עד להכרעה בערעור - נדחה "מועד הפירעון" שבו על החייב לשלם את סכום פסק הדין, ואין להשית עליו ריבית פיגורים בגין תקופת עיכוב הביצוע
עו"ד אמיר טיטונוביץ 2/8/10

הדין מסמיך את בית המשפט, הפוסק לבעל-דין סכום כסף, לפסוק ריבית על אותו הסכום. בעבר, בעיקר בתקופת האינפלציה הדוהרת, הושם דגש על סמכותו של בית המשפט לפסוק גם הפרשי הצמדה למדד המחירים לצרכן.

כיום הסמכות לחייב בריבית היא המשמעותית יותר. לצד סמכות זו קובע הדין כי לסכום כסף, שנפסק לבעל-דין ושלא שולם על-ידי החייב במועד הפירעון, תתווסף ממועד הפירעון ועד למועד תשלומו בפועל ריבית פיגורים, ששיעורה נקבע על-ידי שר האוצר, שר המשפטים ונגיד בנק ישראל.

ריבית הפיגורים משמעותית, כמובן, מהריבית ה"רגילה" הנפסקת בפסק הדין. החובה לשלמה קמה החל מהמועד שבו היה על החייב לשלם את סכום פסק הדין והוא לא עשה כן. "מועד הפירעון" הוא בדרך-כלל מועד מתן פסק הדין. לעתים קובע פסק הדין מועד אחר לביצוע התשלום. במקרה כזה, המועד שנקבע בפסק הדין הוא "מועד הפירעון" - המועד הקובע להשתת ריבית הפיגורים.

בפסק דין חדש שיצא תחת ידי בית המשפט העליון נדון מצב מיוחד המעלה שאלה מיוחדת. לאחר מתן פסק דין המחייב את הנתבע לשלם לתובע סכום כסף נכבד ניתן צו עיכוב ביצוע של פסק הדין, וזאת עד להכרעה בערעור עליו. מתוקף עיכוב הביצוע לא שילם הנתבע לתובע את הסכום אותו הוא חוייב לשלם לו. לבסוף נדחה ערעורו של הנתבע, והחייב הכספי נותר בעינו. החל ממתי תושט על הסכום ריבית פיגורים? האם החל מהמועד שנקבע לתשלום בפסק הדין המקורי - או שמא החל ממועד מתן פסק הדין בערעור (שלא שינה את מועד הפירעון שנקבע בפסק הדין המקורי)?

'מימד עונשי' מסוים לשם הרתעת החייב

שאלה זו עלתה במסגרת בקשת רשות לערער שהגישו 123 רוכשי דירות בפרויקט "נווה-דוד" ברמלה. אלה זכו בפסק דין שחייב את האחים הקבלנים חממי, מקימי הפרויקט, מהם הם רכשו את הדירות בו, לשלם להם פיצוי כספי נכבד בגין ליקויי בנייה ונזקים שנגרמו להם. במעמד שימוע פסק הדין התבקש והתקבל עיכוב ביצוע של פסק הדין עד להכרעה בערעור עליו.

לאחר שערעורם של האחים חממי נדחה הם שילמו לתובעים סכום העולה על 10 מיליון שקל, וטענו כי זה הסכום המלא שהיה עליהם לשלם מכוח פסק הדין.

רוכשי הדירות לא הסתפקו בסכום זה. הם פתחו בהליכי הוצאה לפועל, וטענו כי בהתחשב בריבית הפיגורים שיש להוסיף לסכום פסק הדין המקורי החל ממועד הפירעון שנקבע בו, נותרו האחים חממי חייבים להם עוד כ-4.5 מיליון שקל.

ראש ההוצאה לפועל קיבלה את טענתם של האחים חממי, המיוצגים בידי עוה"ד אמיר איבצן ומיכל שחר, שלפיה מעת שעוכב ביצועו של פסק הדין המקורי לא קם החיוב לתשלום החוב הפסוק עד להכרעה בערעור. כך לא היה מקום להשית עליו ריבית פיגורים, אלא החל ממועד מתן פסק הדין בערעור. נפסק כי האחים חממי אינם חייבים עוד סכום כלשהו לרוכשי הדירות.

ערעור שהגישו רוכשי הדירות, באמצעות עו"ד ששי גולן, לבית המשפט המחוזי בתל-אביב - נדחה. אף השופטת יהודית שטופמן קבעה כי בכל הנוגע לריבית הפיגורים, דחיית מועד הוצאתו אל הפועל של פסק הדין דוחה לאותו מועד נדחה גם את מועד הוספתה לחוב של ריבית הפיגורים.

שטופמן הוסיפה וקבעה כי קביעה הפוכה תרוקן מתוכן את החלטת בית המשפט בעניין עיכוב הביצוע של פסק הדין. כך, מאחר שבתקופת עיכוב הביצוע לא מתקיימת התכלית לעודד את החייב לשלם את החוב הפסוק, ואין כל היגיון בפסיקת ריבית פיגורים על תשלום שלא היה עליו לשלם בתקופה זו.

רוכשי הדירות לא הסכימו עם קביעתה של שטופמן והגישו לבית המשפט העליון בקשת רשות לערער על אותה הקביעה. בקשתם נדחתה עתה בידי השופט סלים ג'ובראן. אף שמטעמים מוכרים הוא לא מצא הצדקה להעניק את הרשות לערער, הוא לא ראה עצמו פטור מלהתייחס אל סוגיית ריבית הפיגורים לגופה.

"התכלית העיקרית אשר עומדת מאחורי קביעת ריבית פיגורים הינה לתמרץ אכיפה מהירה של חובות פסוקים", פצח ג'ובראן. "זהו אמצעי אזהרה ליעול אכיפת תשלום חובות פסוקים. מכאן שריבית הפיגורים באה להבטיח את תשלום החוב הפסוק במועד", המשיך. "לאור מהותה ושיעורה ניתן לראות בריבית הפיגורים 'מימד עונשי' מסוים לשם הרתעת החייב", הוסיף ג'ובראן.

עיכוב ביצוע כולל כל דרך של הוצאת פסק דין אל הפועל

ג'ובראן הוסיף והזכיר כי אין בכוחו של הצורך באכיפה מהירה כדי לשלול מבעל-דין זכות דינית ראשונה במעלה, היא הזכות לערער על חיובו בפסק הדין.

ג'ובראן הזכיר כי לאור התכלית של ריבית הפיגורים, מחד גיסא, והתכלית של עיכוב ביצוע פסק-דין עד להחלטה בערעור, מאידך גיסא, כבר נפסק כי ההחלטה בעניין עיכוב הביצוע דוחה את מועד פירעון החוב הפסוק למועד מתן פסק הדין בערעור.

"עיכוב ביצוע כולל למעשה כל דרך של הוצאה של פסק הדין - עליו הוגש הערעור - מן הכוח אל הפועל", כך ג'ובראן. "עיכוב ביצוע למעשה מעכב את השימוש בפסק הדין באיזו דרך שהיא".

משאלה הם פני הדברים, המשמעות של עיכוב ביצוע פסק דין היא כי מועד הוצאתו מן הכוח אל הפועל הוקפא ונדחה למועד אחר. על-פי ג'ובראן, דחייה זו מעבירה - עד לאותו מועד נדחה אחר - אף את מועד היווספותה לחוב הפסוק של ריבית הפיגורים.

ג'ובראן לא התעלם גם מכך ש"בתקופת עיכוב הביצוע לא מתקיימת התכלית לעודד ולתמרץ את החייב לשלם את החוב הפסוק, ומכאן שאין כל טעם והיגיון בחיובו בריבית פיגורים על תשלום שלא היה עליו לשלם בתקופה זו".

אין היגיון בריבית פיגורים על תשלום שלא היה צריך לשלם

לצד קבלת טענתם של האחים חממי, כאמור, נכתבו על-ידי ג'ובראן דברים מעניינים בהתייחסו לטענת רוכשי הדירות, שלפיה יש לאבחן את המקרה הנוכחי ממקרים אחרים בהם יפה ההלכה האמורה. כך, על-פי הטענה, מאחר שבמקרה זה נקבע בפסק הדין המקורי כי ריבית הפיגורים תשולם החל מהמועד שבו הוא ניתן.

"עניין לנו כאן בפרשנותו של פסק דין", השיב ג'ובראן בדרכו לדחות את הטענה. "פרשנות זו נעשית על-פי אותן אמות-מידה וכללים לפיהם מתפרשים 'טקסטים' משפטיים אחרים. פסק דין הוא 'טקסט', ויש לפרשו על-פי כללי הפרשנות הרגילים לפירושם של 'טקסטים' משפטיים".

הוא הוסיף ואיזכר כי "יש לפרש פסק דין בהתחשב בלשונו ובתכליתו. על תכלית פסק הדין יש ללמוד בראש ובראשונה מלשונו וכן ממקורות חיצוניים, כגון ההיסטוריה של ההלכה השיפוטית, המבנה הנורמאטיבי הכללי ועקרונות היסוד של השיטה".

ג'ובראן דחה כאמור את הפרשנות שהעניקו רוכשי הדירות לפסק הדין המקורי, "שכן אין כל טעם והיגיון בחיוב בריבית פיגורים על תשלום שלא היה צורך לשלם בתקופה זו".

הוא הוסיף וקבע כי "קבלת עמדתם של המבקשים תוביל הלכה למעשה לקביעה כי אין כל נפקות לעיכוב הביצוע שניתן. לא זו כוונת המחוקק, ולא זו כוונתו של בית משפט זה". (רע"א 369/10).